

Herman Berčič

Prof. dr. Franc Pediček in njegova prizadevanja za uveljavitev strokovne in znanstvene misli na področju telesne kulture oziroma športa

Prof. Dr Franc Pediček and his endeavours to promote expert and scientific thought in physical culture and sport

Abstract

Prof. Dr Franc Pediček was a great thinker and one of the most prominent pedagogues of his time. Throughout his academic life he provided an anthropological rationale to the development of pedagogy and also other expert and scientific areas. In terms of anthropology, i.e. the science of humans, he investigated the field of physical culture, i.e. sport along with its narrower domains – physical education, sport and sport recreation. As an outstanding and also critical pedagogue and indomitable advocate of a different approach to young generations he imparted his vast knowledge in philosophy, pedagogy, psychology and ethics to the students of the then Institute for Physical Education and later the short-cycle college and the College of Physical Culture in Ljubljana. His progressive ideas and intertwining of new findings with the specific domains of physical culture, namely physical education, elite sport and sport recreation, left indelible impressions on this segment of human life and creation. He was among the first to call for scientific research into physical culture, i.e. sport, incessantly advocating the anthropological facet of the study of all types of sports.

Key words: Franc Pediček, physical culture, sport, anthropology, scientific research

Izvleček

Prof. dr. Franc Pediček je bil velik mislec in eden najpomembnejših pedagogov svojega časa. Ves čas je antropološko utemeljeval razvoj pedagogike in tudi drugih strokovnih ter znanstvenih področij. Enako je z vidika antropologije oz. človekoslovja obravnaval področje telesne kulture oz. športa in njena ožja torišča – telesno vzgojo, šport in športno rekreacijo. Kot izvrsten in hkrati kritičen pedagog ter neuklonljiv borec za drugačno obravnavo razvoja mladih generacij je širil in posredoval svoja bogata znanja s področij filozofije, pedagogike, psihologije in etike tudi študentom takratnega Inštituta za telesno vzgojo in kasneje Višje oz. Visoke šole za telesno kulturo v Ljubljani. Zaradi svojih naprednih idej in vključevanja novih spoznanj v ožja torišča telesne kulture, telesne vzgoje, vrhunškega športa in športne rekreacije je na tem segmentu človekovega življenja in ustvarjanja pustil neizbrisne sledi. Bil je eden prvih, ki je postavljajl zahteve po znanstvenem raziskovanju na področju telesne kulture oz. športa. Pri tem pa se je ves čas zavzemal za antropološko preučevanje vseh izsekov športa.

Ključne besede: Franc Pediček, telesna kultura, šport, antropologija, znanstveno raziskovanje.

■ Uvod

Prispevek o prof. dr. Pedičku temelji na dveh osnovnih premisah. Na osnovi prve je mogoče zaradi neposredne vključenosti avtorja v pedagoški proces na Visoki šoli za telesno kulturo, ki ga je pri posameznih predmetih vodil prof. Pediček, in ob potrebni časovni distanci kljub subjektivnemu dejavniku, oceniti profesorjevo delo in njegov delež pri razvoju športa in športne kul-

ture Slovencev. Na temelju druge pa je mogoč vpogled v delovanje prof. Pedička na področju telesne oz. športne kulture preko nekaterih njegovih pisnih del¹ in drugih ohranjenih pisnih virov², ki so bili oz. so poveza-

¹F. Pediček, *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo*.

F. Pediček, *Moja hoja za pedagogiko 1950–2000*.

²H. Berčič, Zapiski predavanj pri predmetu Obča psihologija v študijskem letu 1962/63.

H. Berčič, Zapiski predavanj pri predmetu Pedagogika v študijskem letu

Foto: Bogdan Martinčič

Dr. Herman Berčič na posvetu.

ni s področjem takratne telesne kulture oz. področjem športa.

Prof. dr. Pediček je bil velik kritični um, ki je zaznamoval sopotnike svojega časa in tudi sodobnike ter pustil za seboj veliko opravljenega dela, marsikaj pa je pustil v obdelavo svojim naslednikom. Kot vodilni slovenski pedagog je utiral pot širšim pogledom na razvoj ne le pedagoške vede, marveč tudi drugih torišč in znanstvenih področij. Posebej je zaznamoval tudi področje telesne kulture oz. športa. Pedagogika ga je sicer celostno zapolnjevala in mu pomenila vseživljenjsko poslanstvo, vendar pa se je enako zavzeto posvečal tudi filozofskim, psihološkim, sociološkim in etičnim vprašanjem v okviru antropologije ali človekovedstva, kot je sam poimenoval ta segment človekovega ustvarjanja.

1963/64.

H. Berčič, Zapiski predavanj pri predmetu Mladinska psihologija v študijskem letu 1963/64.

H. Berčič, Zapiski predavanj pri predmetu Psihologija športa v študijskem letu 1964/65.

H. Berčič, Zapiski predavanj pri predmetu Osnove znanstvenoraziskovalnega dela v študijskem letu 1965/66.

Tako, kot je hodil za svojo pedagogiko (tako je oblikoval naslov svojega zadnjega dela, 2007) in je bil največkrat z njo ali celo pred njo, pa je hodil ne le vstric s telesno kulturo oz. športom, marveč kar precej pred njim. Kot je kasneje pokazal razvoj dogodkov, se z njegovimi tezami o antropološki obravnavi športa in vseh njegovih različic ter o snovanju znanstvenih temeljev vsi učitelji na takratni Visoki šoli za telesno kulturo niso strinjali. Ker je spoštovani profesor v svojih razmišljanjih o pojavnosti in obravnavi telesne kulture oz. športa izbral drugačne poti kot večina kolegov, je v svojih prizadevanjih ostal bolj ali manj osamljen. Kolegi so se namreč preveč ukvarjali z osnovami materialne kulture na področju športa, manj pa so se posvečali osnovam duhovne kulture.³

Prof. dr. Franc Pediček je bil tudi velik učitelj in humanist, ki je veliko dajal v času, v katerem je živel. Bil je široko razgledan človek in mislec, pokončen mož in borec za resnico z neverjetno sposobnostjo pronicljivega zaznavanja številnih problemov, ki so se v njegovem času porajali v takratni družbi. Bil je korak pred

³H. Berčič, Zapiski predavanj pri predmetu Osnove znanstvenoraziskovalnega dela v študijskem letu 1965/66.

svojim časom, še zlasti v kritičnem razmišljanju, ko je beseda nanese na pedagogiko v različnih okoljih, v osnovnih in srednjih šolah ali na fakultetah. Njegove zamisli o domski vzgoji mladine so bile takrat za mnoge preveč svobodomiselne in celo nevarne, saj naj bi ustvarjale svobodno razmišljajočega mladega človeka, ki naj bi sprejemal še drugačne poglede na življenje in odkrival še druge življenjske resnice in ne le tiste, ki jih je sicer ponujala takratna oblast. Njegova »*Hoja za pedagogiko*«⁴ je v bistvu osmišljala njegovo celotno življenjsko pot, doživel pa je tudi čas, ko se je moral zaradi svojih naprednih idej in pedagoških zamisli umakniti. Žal, iz njemu tako ljube pedagoške arene, kjer je lahko v »živo« preverjal svoje svobodomiselne ideje o sodobnejši pedagogiki na vseh toriščih človekovega delovanja in ustvarjanja, torej tudi na področju telesne kulture oz. športa. V določenem delu življenjske poti je zaradi »trka« s takratno vodečo in drugače usmerjeno učiteljsko strukturo na Visoki šoli za telesno kulturo odšel tudi iz te institucije.

Prof. Pediček se je kot napreden mislec veliko ukvarjal s problemi in vprašanji pedagoške antropologije, hkrati pa je podpiral sleherno antropološko raziskovanje s področja vzgoje in izobraževanja. Zato ni nič presenetljivega, da se je z enako zavzetostjo in iz enakih izhodišč lotil priprave teoretičnih osnov in izgradnje znanstvenih temeljev področja telesne kulture oz. športa in njegovih ožjih torišč.

Ker je ves čas antropološko utemeljeval razvoj pedagogike, je enako z vidika človekoslovja želel obravnavati področje telesne kulture oz. športa z vsemi različicami oz. pojavnimi oblikami. O tem je veliko pisal in med pomembnimi pisnimi deli, ki je starejšim kolegom in športnim ter strokovnim delavcem najbolj poznano, je bila njegova odmevna trilogija (*Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo*).⁵ Vsa njegova dela so nosila jasno sporočilo in tudi kritično ost. Tega mu nihče ni mogel vzeti. Ne nasprotno misleči ideologi športnega monizma in ne obstoječa oblast, ki je, kot je znano, ves čas skrbno bdela nad njegovim početjem in tudi sicer segala v vse pore življenja in dela občestva tedanjega časa. Še posebej jo je skrbelo področje vzgoje in izobraževanja, od osnovnega, preko srednjega do fakultetnega. Pediček je zaradi različnih dogodkov v življenju v sebi ves čas nosil občutek ogroženosti, oblast pa strahove pred njegovimi naprednimi idejami. Če bi se namreč njegove ideje uresničile (te je posebej predstavil na **Drugem posvetu slovenskih pedagogov**

na Bledu – 1971 s koreferatom »*Vzgoja kot funkcija človeka*«⁶), bi v temeljih zamajale tedanjo socialistično-marksistično vzgojo na šolah vseh stopenj. Šola oz. njena vzgoja je bila takrat, kot danes vemo, v funkciji oblasti in ne v funkciji človeka. Pediček se je trudil otroka, šolo, vzgojo in izobraževanje spodmakniti moči in oblasti družbene ideologizacije ter politizacije in vzgojo vrniti tja, kamor spada, torej v družino in šolo.

Prof. Pediček je odlično predaval in tudi pisal. Nasploh je bil mojster govornice in pisne besede, njegov slog pisanja je bil zlahka prepoznaven. Bil je razmišljujoč in hkrati kritičen do dogajanja okoli sebe na različnih pedagoških toriščih, še posebej tudi na področju telesne kulture oz. športa. Na osnovi svojih kritičnih razmislekov in reakcij nanje pa profesor ni mogel mimo svojih načel, zato je Visoko šolo leta 1967 tudi zapustil, o čemer bomo zapisali še nekaj več kasneje. Razvoj področja telesne kulture oz. športa je z njegovim odhodom ostal osiromašen za mnoga antropološka spoznanja in vedenja, ki jih je širil med študente (in najbrž tudi med učitelje) iz svoje bogate zakladnice filozofskih, pedagoških, psiholoških in socioloških znanj ter etičnih pogledov.

Prof. Pediček je bil zagret kritik obstoječega stanja duha na takratni Visoki šoli za telesno kulturo, prav tako pa tudi na različnih šolah vseh stopenj, pa tudi v družbi nasploh. Svoja nesoglasja z drugače mislečimi oz. nasprotniki je pomenljivo poimenoval kot trke. Govoril je o akademskih in tudi drugačnih trkih.

Njegova je ideja o pluralni vzgoji in izobraževanju, pa tudi o pluralni družbi brez monopolov in prilaščanja samo ene resnice. To paradigmo je poskušal uveljaviti tudi na Visoki šoli za telesno kulturo oz. na področju telesne kulture in športa, kjer naj bi se ob širši antropološki zasnovi študija (ne le ozko strokovni) vzgajali bodoči športni pedagogi in strokovnjaki na dodiplomskem in tudi na podiplomskem študiju. Tako naj bi širše razgledani diplomanti z raznoterimi znanji in vedenji ter z jasnim pedagoškim poslanstvom odšli v prakso.

■ Prof. Pediček in njegov čas na Visoki šoli za telesno kulturo

Prof. Pediček je prišel na Višjo šolo za telesno vzgojo potem, ko je 31. 8. 1961 zaključil z gimnazijsko srednješolsko profesuro. Leta 1962 je na Visoki šoli za telesno kulturo kot naslednici Višje šole postal docent za pedagoško-psihološke predmete. Zanimivo je, da je bil

⁴F. Pediček, *Moja hoja za pedagogiko 1950–2000*.

⁵F. Pediček, *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo*.

⁶F. Pediček, *Moja hoja za pedagogiko 1950–2000*, str. 129.

po šestih letih izjemno trdega in uspešnega profesor-skega dela leta 1967 izvoljen za izrednega profesorja za pedagogiko (26. 6. 1967), vendar je istega leta – 1. 9. 1967 tudi dokončno zapustil Visoko šolo za telesno kulturo in odšel na Pedagoški institut.⁷

Prof. dr. Franc Pediček, pedagog, antropolog in predvsem humanist je tako prestopil prag institucije, ki se je po takratnih zamislih teoretikov ter praktikov na področju telesne vzgoje in športa začela ukvarjati s šolanjem in izobraževanjem kadrov. Razvoj tega področja človekovega delovanja je v Evropi in svetu narekoval postopno izgrajevanje ne le teoretične, marveč tudi znanstvene misli, ki pa naj bi bila hkrati tesno povezana in prepletena s prakso. Učitelji in športni pedagogi naj bi se izobraževali ter usposabljali za različna področja športa, in sicer za področje telesne vzgoje, tekmovalnega oz. vrhunškega športa in torišče športne rekreacije.

Profesor Pediček je najprej prišel na takratno Višjo in kasneje Visoko šolo za telesno kulturo v Ljubljani.⁸ Ne vemo, kakšen je bil pravzaprav njegov osnovni motiv, da je po diplomi iz pedagogike in filozofije s psihologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani ter službovanju na različnih gimnazijah v Ljubljani prešel na povsem drugo področje, to je na področje telesne kulture oz. športa. Če bi skladno z njegovim ustvarjalnim in hkrati kritičnim razmišljanjem poskušali odgovoriti na postavljeno vprašanje, bi morali prodreti v njegove notranje vzgibe in korene njegove ustvarjalnosti, to pa so pedagoška, psihološka in filozofska znanja ter razmišljanja, saj je pravzaprav ves čas hodil ne le za svojo pedagogiko, marveč tudi za svojim humanim poslanstvom. Do takrat se njegovo ime v povezavi s telesno kulturo, telesno vzgojo, športom in rekreacijo praktično ni pojavljalo.

Na šoli je zelo hitro spoznal, da tudi področje telesne kulture, torej telesne vzgoje, tekmovalnega in vrhunškega športa ter športne rekreacije, potrebuje ustrezno teoretično in strokovno obravnavo, še zlasti s področja pedagogike, filozofije in psihologije. Kmalu je začel kritično obravnavati področje telesne kulture, zlasti njena protislovja in deviacije ter svoje poglede tudi javno razgrnil.⁹ Predvsem je želel, da bi antropološko obravnavali celotno področje telesne kulture in kar največ tega dali tudi študentom. Najbrž si je snoval podobo učitelja

športne vzgoje, ki bo obogaten s tovrstnimi znanji resnično podoba sodobnega učitelja, zgled mladim, ki mu bodo sledili, in bo tudi sam s svojim lastnim zgledom širil športno kulturo ne le med mladimi, marveč tudi širše med ljudmi nasploh.

Obsežen »športno-strokoven« opus dr. Pedička, učitelja, modreca, pedagoga in misleca ter vzornika številnim generacijam študentov, ki ga je namenil obravnavi telesne kulture oz. športa, še ni ovrednoten in ocenjen. Kar nekaj generacij takratne Višje oz. Visoke šole za telesno kulturo je imelo možnost poslušati predavanja in strokovne razmisleke profesorja dr. Franca Pedička. V okviru svojega dela na takratni visokošolski instituciji je ob stiku z razmišljanji študenti ter na osnovi svojih lastnih spoznanj s področja pedagogike in psihologije ter izobraževanja nasploh izdvojil najbolj žgoče probleme, ki so se kazali na širšem področju telesne kulture oz. športa. Iskal je vzroke zanje, jih skupaj s študenti analiziral in pripravljajl ustrezne rešitve.

Med posameznimi problemi, ki jih je prof. Pediček izbiral v širokem polju telesne kulture oz. športa, so bili tudi naslednji: pojav rekreacije v ritmu modernega življenja, psihopedagoška stran športnega treninga in njena praktična potrditev, moralni kodeks za športnike in športne delavce, alienacija in profesionalizacija športa ter njegovih ljudi in problemi šolske telesne vzgoje, ki jih razgrinjamo v nadaljevanju.¹⁰

Prav problematika šolske telesne vzgoje ga je posebej zanimala, zato je v zvezi s tem izoblikoval problemski segment in ga poimenoval **»Protislovja in zablode v naši telesni vzgoji«**. V takratnem času je postavil *»Enajst tez o naši šolski telesni vzgoji«* in jih posebej razdelal. Pri tem pa se je v trilogiji del *»Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo«* na njemu lasten način zahvalil slušateljem takratne Visoke šole za telesno kulturo za pobude pri njihovem nastajanju.¹¹

Zaradi zanimivosti jih povzemamo, saj je marsikateri takratni razmislek še vedno aktualen in velja tudi za današnji čas. Najprej je postavil tezo, da takratna šolska telesna vzgoja ni imela dovolj jasnih in trdnih usmeritev, kar se je kazalo v njenih različnih opredelitvah. Prav tako je govoril, da ostaja odprto vprašanje položaja in umeščanja telesne vzgoje v okvir šolskega sistema ter v skupino drugih vzgojno-izobraževalnih torišč, kjer naj bi si izborila enakovreden položaj. Trdil je, da je za šol-

⁷F. Pediček, *Moja hoja za pedagogiko 1950–2000*, str. 71,72.

⁸T. Pavlin, *Zbornik fakultete za šport Univerze v Ljubljani 1960–2010*, str. 41.

⁹F. Pediček, *Protislovja in deviacije v teoriji in praksi naše telesne kulture, Telesna kultura*, 1963, 15, 2, str. 60.

¹⁰F. Pediček, *Moja hoja za pedagogiko 1950–2000*, str. 69.

¹¹F. Pediček, *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo*, str. 2.

sko telesno vzgojo dober tak pristop, ki vključuje tako izobraževalni kot tudi ekspresivno-rekreativni koncept. 'Bičal' je didaktično-metodični formalizem in se zavzel za pedagoško ustvarjalnost. Prav tako je poudarjal, da je v šolski telesni vzgoji še vedno premalo pedagoškega demokratizma in humanizma, otroci pa naj ne bi bili le vzgojni objekti, marveč predvsem vzgojni subjekti.¹²

Zoperstavljal se je tudi biološkemu pojmovanju celotnega področja telesne kulture, ne le telesne vzgoje. V zvezi s tem pa ni sprejemal kulta števil in ocenjevalnega birokratizma pri udejanjanju telesne vzgoje v šolah, marveč je naglaševal obravnavo otroka kot celovite in nedeljive razvijajoče se osebnosti. Nadalje se je zavzel za to, da telesna vzgoja in šport postaneta vrednoti, kar ni samo po sebi umevno, marveč se je za to treba nenehno prizadevati. Prav tako se je zavzel za pravišnji odnos med individualizmom in kolektivizmom, tudi kadar ju povezujemo s telesno vzgojo oz. športom. Trdil je namreč, da ima posamezen človek pravico do polnega razvitja svoje osebnosti, vendar le v tesnem stiku z družbeno skupnostjo. Nazadnje je bil kritičen tudi do strokovne izobrazbe takratnih telesno-vzgojnih oz. športnih pedagogov, ki bi si morali pridobili več psihološke in pedagoške izobrazbe, pa tudi širše kulturne razgledanosti.

Svojo kritično ost je usmeril tudi na področje tekmovalnega oz. vrhunškega športa.¹³ Osnovno vodilo, ki mu je ves čas sledil, je bilo, da športniki, predvsem vrhunski, ne bi v športu izgubili, temveč našli ČLOVEKA. V zvezi s tekmovalnim oz. vrhunskim športom je odprl več problemskih sklopov in vsakega posebej vsebinsko in kritično obdelal. Tako je govoril o osebnih dejavnikih uspeha v športu in razkril svoj pogled na biofiziološke, psihološke in sociološke dejavnike. Kot bi bil doma v stroki, je opisal trenerjev študij športnika, pri čemer iz njegovega opisa veje globlje poznavanje filozofskih, pedagoških in psiholoških temeljev tovrstnega človekovega ustvarjanja. Enak pristop je uporabil pri razlagi športnega treninga, kjer je posebej opozoril na psihopedagoški vidik. Svoje poglede je razkrival tudi pri obravnavi takrat zelo aktualnih problemov, ki so bili povezani z vprašanji amaterskega in profesionalnega športa, odkrito pa je govoril tudi o moralnem kodeksu za športnike in športne delavce. Poleg obravnave vseh teh vprašanj se je posvetil tudi svetovalnemu delu v športu.

¹²F. Pediček, *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo*, str. 65–86.

¹³F. Pediček, *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo*, III. Šport.

Tudi tretjemu ožjemu torišču telesne kulture oz. športa – športni rekreaciji je namenil določeno pozornost.¹⁴ Svoja razmišljanja je strnil v segmentih, ki obravnavajo pojavnost rekreacije oz. športne rekreacije v civilizacijskih družbenih tokovih. Pri tem je izdvojil sklop, ki govori o športni rekreaciji v industriji oz. v delovnem okolju. V takratnem času je namreč vse bolj prihajala v ospredje humanizacija dela, katere sestavni del je bilo tudi ohranjanje celovitega biopsihosocialnega ravnovesja zaposlenih in posledično njihovega zdravja. Športna rekreacija ali bolje športnorekreativno udejstvovanje zaposlenih naj bi pomagalo odplavljati negativne vplive motečih dejavnikov, ki jih je prinašal zmehanizirani delovni proces. Pri tem pa so bili zaposleni velikokrat pojmovani kot brezosebne sestavine delovnega procesa. Zavzel se je za drugačno obravnavo in v to vključil stroko ter pripravil splošna organizacijska načela in vsebinske napotke za rekreacijske delavce. Verjel je, da je tudi po tej poti mogoče humanizirati delo in prispevati določen delež k bolj humani obravnavi zaposlenih.

■ Izvori Pedičkovih zamisli in odmevi v študentskih vrstah

Kot smo zapisali, je bil razvoj Visoke šole za telesno kulturo in kasneje Fakultete za šport v začetnem razvojnem obdobju tesno povezan s pedagoškim in predavateljskim delom prof. dr. Franca Pedička. S svojimi predavanji in tesnim povezovanjem s študenti je dal njenemu razvoju neizbrisni pečat. Nekateri smo bili del tega razvoja najprej kot študenti, potem sodelavci in nazadnje tudi kot učitelji. Poslušati pedagoška snovanja prof. Pedička, prepletena z antropološkimi pogledi s psihološkimi znanji, filozofskimi mislimi in etičnimi poudarki, ki jih je povezoval s takratnimi pojmovanji o telesni kulturi, telesni vzgoji, športu in (športni) rekreaciji, je pomenilo bogatiti in poglobljati svoja strokovna spoznanja ter tudi širšo razgledanost. Vendar pa ne le to, v mnogih je pustil neizbrisne sledi, zato smo mu nekateri sledili in v svoje delo ter življenje vnašali njegova spoznanja in poglede na področje športne kulture in tudi v aktualna družbena dogajanja. Žal pa se takrat večina ni zavedala vseh razsežnosti njegovega intelektualnega boja ne le na področju pedagogike v širšem slovenskem prostoru, temveč tudi na torišču športa in športne kulture.

¹⁴F. Pediček, *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo*, IV. Rekreacija.

Dr. Kristan¹⁵ je o prof. Francu Pedičku zapisal, da njegovega obsežnega športno-strokovnega opusa ni mogoče predstaviti v kratkem spominskem zapisu. Zato bi bila potrebna obsežna študija ali najmanj kakšen doktorat. Med drugim bi gotovo razkrila tesno profesorjevo povezanost s slušatelji oz. študenti.

Tudi pisec tega zapisa je bil v generaciji študentov (teh generacij je bilo kar nekaj), ki je imela priložnost v živo spremljati njegova na širokem znanju temelječa kritična razmišljanja, ki jih je s širšega zornega kota usmerjal na takratno področje telesne kulture in ožja torišča športne vzgoje, športa in športne rekreacije.

Prof. Pediček je ves čas svojega predavateljskega dela na Visoki šoli za telesno kulturo preživel v študiju prepletenih področij filozofije in športa, pedagogike in športa, psihologije in športa ter etike in športa. Ves čas snovanja predavanj in priprav gradiv za posamezne predmete, ki jih je povezoval s področjem športa, je imel pred seboj študente, ki naj bi njegova spoznanja in ideje kot bodoči športni pedagogi in strokovnjaki prenašali na mlade generacije. Zato je posebej pripravil predavanja za skupino pedagoško-psiholoških predmetov in med njimi za občo psihologijo, pedagogiko, mladinsko psihologijo in psihologijo športa. V višjih letnikih pa je, zavedajoč se dejstva, da mora vsako strokovno področje imeti tudi svojo znanstveno podstat (osnovo ali podlago), z ustreznim znanstveno-raziskovalnim delom snoval osnove znanstveno-raziskovalnega dela tudi na področju telesne kulture in predmet tako tudi poimenoval.¹⁶

Vsa tega od predmetov je poleg teoretičnih osnov obogatil s številnimi primeri iz prakse, zlasti na predmetnih področjih, s katerimi je bogatil znanje že gimnazijski mladini. Dejstvo je, da spoštovani učitelj področja telesne kulture, torej športa, športne vzgoje in športne rekreacije, v svojih študijskih letih ni spoznaval od blizu in tudi globlje ne. Zato si je pri iskanju primerov iz telesno-kulturnega oz. športnega življenja pomagal z izkušnjami študentov. Naše izkušnje in primere iz športnega življenja, ki so bili povezani z obravnavano tematiko bodisi s področjem pedagogike, psihologije, etike ali aplikativnih področij, smo nenehno razgrinjali pred njim. Sam pa nas je ob tehtnih premislekih vodil v globlja spoznanja pedagoško-andragoškega poklica in spodbujal vse tisto, kar je vodilo k oblikovanju vrednot bodočih pedagogov.

¹⁵S. Kristan, In memoriam. Prof. dr. Franc Pediček, *Šport*, 2008, 56, 3-4, str. 69-70.

¹⁶H. Berčič, Zapiski predavanj pri predmetu Osnove znanstvenoraziskovalnega dela v študijskem letu 1965/66.

Ob tem pa je govoril tudi o zahtevnosti tega poklica, o liku športnega pedagoga in o sposobnostih ter osebnostnih lastnostih, ki naj bi jih imel posameznik pri vodenju otrok, mladine ali odraslih na področju telesne vzgoje oz. športa. S tem je pri nekaterih porajal tudi dvome o pravilnosti izbire svojega študija oz. poklica. O tem športni pedagog in novinar Slana¹⁷ navaja: »Med predavatelji je bil prof. Franc Pediček edini, ki je naše dvome poglobljal, a je bil njegov vek na športni šoli kratek. Nisem prepričan, da je predaval več kot en semester (o tem se avtor tega kratkega citiranega zapisa moti – op. p.), nato pa je čez noč izginil in šele čez mnoga leta smo izvedeli, da družbeno pač ni bil primeren za to nalogo. Nihče drug si ni upal dvomiti o pravilnosti naše odločitve.«.

S študenti se je zliil v akademsko celoto, ki je takrat polno živela. Študija si na takratni visokošolski instituciji brez njega nismo znali predstavljati. Vedel je, da veliko daje in mnogo več, kot je bil v položaju univerzitetnega učitelja po službeni dolžnosti primoran dajati. Svojega dela ni nikoli jemal kot obvezno službo, kot nekaj, kar mora opraviti, potem pa se za njim zaprejo vrata. Svoje miselne nastavke in razmišljanja o problemih in njihovih rešitvah je nosil s seboj domov. Nenehno je študiral, luščil probleme in iskal odgovore na številna vprašanja, ki si jih je zastavljal sam ali pa smo mu jih zastavljali študenti, spodbujeni k ustvarjalnemu in samostojnemu razmišljanju. Prav zaradi ustvarjalnega dialoga, ki ga je ustvaril s študenti, je bil spoštovan, hkrati pa je tudi sam cenil študente. Nekateri so mu celo ostali v spominu.¹⁸

Na Visoki šoli za telesno kulturo, kjer je služboval šest let, torej vse do leta 1967, je bil prvi univerzitetni učitelj z doktoratom. To je bila njegova prednost, po drugi strani pa mu je zavzemanje za širšo akademsko rast pri pridobivanju akademskih nazivov tedanjih kolegov, prineslo tudi precej težav. Vendar pa s svojim prizadevanjem za dvig športne kulture tako pri študentih kot tudi nasploh v širši družbi ni prenehal.

Ne glede na čas, ki je pretekel, in dejstvo, da dr. Pedička ni več med nami, ostaja kar nekaj vprašanj, s katerimi se je ukvarjal in ki niso dobila ustreznih odgovorov, so pa še vedno aktualna. Prav tako ostaja še kar nekaj problemov, ki jih je profesor luščil iz svoje bogate pedagoško-psihološke in filozofske zakladnice znanja, ki so le delno rešeni ali pa še čakajo na rešitev. Kot je bilo poudarjeno,

¹⁷N. Slana, V: *Zbornik Fakultete za šport Univerze v Ljubljani 1960–2010*, str. 49.

¹⁸F. Pediček, *Moja hoja za pedagogiko 1950–2000*, str. 81, 82.

se je med drugim ukvarjal tudi s temeljnimi problemi raziskovanja in vključevanjem znanstvene misli na področju telesne kulture. **Posebej se je ukvarjal tudi z znanstveno-terminološkimi problemi.** Res je, da so nekateri sopotniki težko sprejemali njegove za takratne čase napredne in širše razglede na pojav telesne kulture, vendar smo jih študentje z veliko odprtostjo sprejemali. Preprosto smo mu ob njegovih miselnih predstavitev, zapletih in razpletih, ko je zagovarjal in branil svoje teze z argumenti, iskrivimi domislicami in številnimi primeri iz njegove bogate pedagoško-psihološke prakse, sledili. Sam je ob različnih tematskih sestavih postavljaj teze in antiteze ter nas ob členjenju in miselnih analizah vodil k sintezi spoznaj in znanj.

■ Akadamski trk na Visoki šoli za telesno kulturo

Kot je razvidno iz zapisa v knjigi *»Moja hoja za pedagogiko«*¹⁹, je prof. Pediček takoj po prihodu na Višjo oz. Visoko šolo za telesno kulturo prevzel predavanja iz pedagoško-psihološke skupine predmetov. Tako, kot se je v življenju vsake nove stvari lotil odgovorno in zavzeto, je tudi pri pripravi predavanj ravnal enako. Začel je obravnavati in razkrivati problematiko telesne kulture in bil kmalu v »njeni gazi«. Vključil se je v snovanje teoretičnih temeljev telesne kulture in svoje poglede razgrnil na prvi letni skupščini Visoke šole za telesno kulturo.²⁰ Dejstvo je, da je s svojim prihodom v novo delovno in študijsko okolje prinesel svežino, hkrati pa je obogatil strokovno obravnavo športa s širšimi antropološkimi razgledi.

Zanimivo je, da so kolegi profesorja »iz zunanjega kroga znanosti« najprej sprejeli s simpatijami, dokler niso bili ogroženi njihovi interesi, povezani z izpolnjevanjem zahtev za habilitacije v ustrezne učiteljske nazive. Po njegovem mišljenju je bila predvsem sporna pot, po kateri naj bi posamezni kolegi prišli do habilitacije za učitelje Visoke šole za telesno kulturo. Na začetku te poti so bila sicer vidna prizadevanja za hitrejši in na znanstvenih osnovah temelječi razvoj telesne kulture oz. športa, vendar pa so bila ta osnovana na dveh različnih izhodiščih.

Na osnovi prvega naj bi potrebno pozornost namenili nauku o znanstveni metodologiji raziskovanja različnih pojavov in procesov na navedenem področju, pri čemer je prof. Pediček »zastopal tezo, da je najprej treba ugotoviti predmet znanosti, ki naj bi izčrpaval pojavno-

stno in procesno področje telesne kulture. Za spoznani predmet je treba izoblikovati raziskovalno metodologijo. Slednjič je treba še dognati njeno znanstveno terminologijo in najti ureditev tega novega znanstvenega področja v sistemu znanosti. To je njene povezave in razmejitev z drugimi sorodnimi soznanostmi v luči ureničevanja medznanstvenosti ali interdisciplinarnosti ter raziskovalne skupinskosti ali timskosti.«²¹

S to zahtevnejšo in dolgotrajnejšo potjo za pridobitev habilitacije se večina takratnih kolegov ni strinjala. Zagovarjali so krajšo in hitrejšo pot, ki je temeljila na uporabi statistično-faktorske analize pri obravnavi posameznih ožje izbranih temah s področja športa. To je bilo torej drugo izhodišče, na osnovi katerega so bili pripravljeni številni raziskovalni projekti za magistrske in doktorske naloge. Te pa so bile tudi osnova za pridobitev ustrezne habilitacije.

S takim načinom pridobivanja habilitacije se, kot rečeno, prof. Pediček ni strinjal. **Trdno je ostajal pri svojih stališčih, »kako doktorske disertacije, obranjene in verificirane na takšni sporni znanstveni ravni, ne morejo habilitirati profesorjev v doktorje kineziologije in kot takšne v nosilce različnih kateder na Visoki šoli za telesno kulturo.«**²² To je bil tudi temeljni razlog za njegov odhod iz te visokošolske institucije.

Vidno in jasno izraženo neskladje v takratnem obdobju mu je dolgo ležalo na duši, dokler ni leta 1992 znova prijel za pero in v reviji Šport objavil članek z naslovom *»Sklep neke pravde«*.²³ V njem je razgrnil temeljna stališča in načela, ki jih je oblikoval v zadnjem obdobju službovanja na Visoki šoli za telesno kulturo. Seveda je pri svojih stališčih ostal, saj je po njegovem trdnem prepričanju pot zorenja, napredka in preraščanja v znanstveno-raziskovalno in pedagoško institucijo vodila preko interdisciplinarnih obravnav področij telesne vzgoje, športa in športne rekreacije.

V zvezi s tem je v takratnem obdobju izoblikoval štiri zahteve, iz katerih je izhajalo

1. določevanje znanostne predmetnosti za visokošolsko študijsko področje 'telesna kultura';
2. sprejemanje kineziologije le kot delne sestavne discipline, ne pa kot globalne in totalne znanosti za področje 'telesne vzgoje, športa in rekreacije';

¹⁹F. Pediček, *Moja hoja za pedagogiko 1950–2000*, str. 122.

²⁰F. Pediček, Razmišljanje o prvi letni skupščini Visoke šole za telesno kulturo, *Telesna kultura*, 14, 10–12, str. 12.

²¹F. Pediček, *Moja hoja za pedagogiko 1950–2000*, str. 122.

²²F. Pediček, *Moja hoja za pedagogiko 1950–2000*, str. 123.

²³F. Pediček, *Sklep neke pravde*, *Šport*, 40, 1–2, str. 43.

3. nujno nadgrajevanje in dopolnjevanje vladajočega biomechanicizma s psihološko-pedagoško, sociološko in filozofsko-antropološko obravnavo;

4. preraščanje raziskovalnometodološkega mo-
nizma (faktorska analiza!) s pripadnim »meto-
dološkim pluralizmom«.

Seveda pa v takratnem obdobju te njegove zahteve niso bile sprejete. O tem je kasneje zapisal: »Vse kaže, da je bila moja pot iskanja in določevanja znanostne predmetnosti in s tem znanostne identifikacije študija na tedanji Visoki šoli za telesno kulturo za učitelje predolgotrajna in prezahtevna, zato so vneto iskali bližnjico. Ponudila sem jim je iz zagrebške Fakultete za telesno kulturo, kjer je bila razglašena za znanost nad znanostmi celotne telesne kulture – kineziologija. Ta je postala tudi pri nas tisti temelj, na katerem je bilo mogoče dobiti potrebni magisterij in doktorat ter s tem habilitacijo za visokošolsko raven pedagoškega dela. Te in takšne znanstvenopredmetne in znanostnodisciplinarne redukcije teoretskega in raziskovalnega reflektiranja ter razčlenjevanja pojava telesne kulture (oz. njenega takratnega 'tročlenika', to je telesne vzgoje, športa in športne rekreacije) kratko malo nisem mogel sprejeti, še manj pri njej strokovno sodelovati. Zaradi tega sem se s šole umaknil v pedagoškoraiziskovalno področje na Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani.«²⁴

V nadaljevanju je ob tem še zapisal, da je kasneje razumel »stisko, v kateri so se znašli šola in učitelji z njo«, vendar pa jo pred njim niso razgrinjali. V sklepnih mislih navedenega sestavka je v pomirljivem tonu ugotovil, da so sicer kolegi v takratnem obdobju »izbrali pot kineziologije, ki sicer ni bila pot napredovanja neoporečne integrativne znanosti za področje telesne kulture, bila pa je ta pot kadrovske uspešna (in nemara potrebna!) za razvojno pragmatiko takratne Visoke šole za telesno kulturo. Poudaril je, da se je zavzemal za interdisciplinarno snovanje integrativne znanosti o študijskem področju Visoke šole za telesno kulturo ne iz »kakšnega osebnoprestožnega interesa, temveč le zaradi težnje po nesporni in verificirani znanostni utemeljenosti« navedenega področja. To naj bi uvideli tudi nekdanji učitelji Visoke šole za telesno kulturo.

Poleg navedenega pa je ugotavljal, da so danes pogoj za manj sporen znanstveni razvoj institucije boljši, ker je bil šport sprejet kot »pojavnostnoantropološka podstava celostnega akcijskega področja in interdisciplinarne znanosti, to je znanosti o športu«.

²⁴F. Pediček, Sklep neke pravde, *Šport*, 40, 1–2, str. 43.

■ Dr. Franc Pediček – eden izmed pionirjev snovanja znanstvene misli na področju telesne kulture oz. športa

Ko se je na Visoki šoli za telesno kulturo začela rojevati znanstvena misel in naj bi pričeli z znanstveno-raziskovalnim delom, sta bili na takratni instituciji dve usmeritvi. Prva, ozko strokovna, v okviru katere so se posamezni problemi na izsekih telesne kulture, torej telesne vzgoje, športa, in športne rekreacije, pri različnih predmetih obravnavali z ožjih strokovnih zornih kotov. In druga, širša antropološko zasnovana, je posamezne probleme motrila z več gledišč, predvsem s filozofskega, psihološkega, pedagoškega, sociološkega in etičnega. Kot je znano, je imela prva usmeritev več pristašev, zato je bil tudi nadaljnji razvoj institucije tako usmerjen.

Manj znano pa je, da je cenjeni profesor v študijskem letu 1965/66 pripravil za študente IV. letnika takratne Visoke šole za telesno kulturo predavanja ob rojevanju znanstvene misli z »**Uvodom v znanstveno-raziskovalno metodologijo**«, kar smo že navedli, in jo s številnimi primeri povezoval s področjem telesne kulture in njenimi pojavnimi oblikami. Moč njegovih argumentov, ki so izhajali iz bogatih pedagoških, psiholoških in filozofskih znanj, obogateni s primeri iz prakse, so prepričali mnoge študente. Njegova je opredelitev, da je treba za vsako tezo ali trditev, ki je tudi na področju telesne kulture oz. športa predstavljena v teoretičnem modelu, najti ustrezno razlago, dopolnjeno s primerom iz prakse.

Na tem mestu je treba poudariti, da se je znanost v takratnem obdobju na področju telesne kulture oz. športa šele rojevala. Tu in tam so bili vidni znanstveni nastavki. Prof. Pediček je poskrbel za pravo miselno revolucijo med tedanjimi učitelji. Nihče, ki je verjel v postopni razvoj znanosti na področju telesne kulture oz. športa, ni mogel ostati ravnodušen ob njegovih zavze-manjih za znanstveno raziskovanje na področju športa. Zaradi že navedenih ozkih gledišč nekaterih takratnih učiteljev si je nakopal tihe in manj vidne, pa tudi odkrite nasprotnike.

Govoril je: »**Znanost ni romantizem, marveč delo, trdo delo, ki ga opravlja posameznik, ki je za to sposoben oz. usposobljen.** Najprej morate zelo dobro poznati stroko nasploh, potem se morate poglobiti v stvar in nato najti problem. Pri tem naj vam bo metodologija pomočnica in ne središčnica vašega de-

lovanja. Pri raziskovalnem delu morata biti v ospredju disciplina oz. samodisciplina in odgovornost. Znanost je otrok svojega časa. Vsak znanstvenik je leča, skozi katero se zrcali družba svojega časa.« Pri tem je mislil na vsakokratno razvojno obdobje v preteklosti, njegova razmišljanja pa imajo pomembno sporočilno vrednost tako za sedanjost, kot tudi za prihodnost.

Zelo kritično je motril začetek nastajanja in tok znanstvene misli na področju telesne kulture oz. športa. Takrat je verjel, da smo prešli nekatere faze razvoja, ko so si mnogi »s prstom na čelu« razlagali posamezne pojave tudi na področju športa, ne da bi zato imeli teoretične oziroma znanstvene podlage. Verjel je, da dosežena »filozofska etapa« oziroma zdravorazumska etapa v razvoju znanstvene misli na področju športa še ni končna etapa. Res pa je, da ta stopnja pomeni neposredni uvod v znanstveno mišljenje. Vendar ni dovolj, da le na osnovi zdravega razuma opazujemo fenomen telesne kulture oz. pojave telesne vzgoje, športa in športne rekreacije brez povezav z družbenim in kulturnim prostorom ter drugimi razsežnostmi družbenega razvoja. To razvojno fazo je poimenoval tudi kot fazo »deskriptivnega mišljenja«. Namreč tovrstni iskalci novih spoznanj oz. raziskovalci so spoznali »femenomenalnost« stvari ali pojavov (telesne vzgoje, športa in športne rekreacije), ne pa njegovega bistva. Na tej stopnji so bili torej raziskovalci sposobni izolirati pojave telesne kulture, jih »fiksirati« in jih oblikovati na temelju dotedanjih norm in pravil zdravega mišljenja (tudi logičnega). Vendar pa niso odkrivali bistva pojavov in njenih zakonitosti.

Zato naj bi stopili višje, na znanstveno stopnjo mišljenja. Trdil je, da mora znanstvena misel prodreti tudi na področje telesne kulture oz. športa, pri tem pa bi morali poleg drugih upoštevati tudi širša spoznanja s področja filozofije, pedagogike in psihologije. To pomeni, da bi na osnovi izbranih problemov in ustreznih znanstveno-raziskovalnih metod, pridobili zadostno količino podatkov in informacij, da bi jih lahko prevedli v spoznanja in izsledke. Končni cilj pa naj bi bilo ugotavljanje zakonitosti pri preučevanju posameznih pojavov na področju telesne vzgoje, kakovostnega športa in športne rekreacije. Govoril je, da bo najprej treba opraviti fundamentalna (temeljna) oz. makro raziskovanja. Opreديل jih je tudi kot bazična, torej tista, ki tvorijo osnovo. Poleg tega pa so potrebne tudi aplikativne (v prakso usmerjene) raziskave, ki naj bi jih neposredno opravili na različnih toriščih športa. Take naj bi predvsem bogatile prakso. Večkrat je poudaril, da naj raziskovanje ne bo namenjeno le ozkemu krogu ljudi,

marveč širši strokovni javnosti, pa tudi vsem ostalim. Pri tem mora raziskovalec v celoti slediti načelu spoštovanja resnice. Posredovanje izsledkov posameznih raziskav v prakso pa naj bo na koncu pomembna naloga slehernega raziskovalca.

■ Kakšne sposobnosti in lastnosti naj bi imel »Pedičkov« raziskovalec?

Prof. Pediček je v eni od uvodnih razprav pri predmetu, ki ga je namenil raziskovalni problematiki, govoril tudi o tem, kdo naj bo raziskovalec, ali bolje, kakšne sposobnosti in lastnosti naj bi imel človek, ki želi znanstveno misliti in se podati na področje odkrivanja novega in neznanega. Skladno z njegovim razmislekom naj bi bil raziskovalec občutljiv za probleme. V okolju, kjer deluje, naj bi jih zaznaval in prepoznaval. Predvsem naj bi odkrival tudi take, ki so bolj prikriti in v trenutku opazovanja manj zaznavni. Pri tem je opozarjal na dejstvo, da je pri raziskovalcih – začetnikih zaznati pojav »problemskega slepila«. To pomeni, da so zanje vsi problemi bolj ali manj rešeni, ali povedano drugače, da jih ne vidijo in ne zaznajo. Druga skrajnost, ki se pogosto pojavi na začetku raziskovalčeve poti pa se kaže v tem, da predstavlja raziskovalcu vse, pri čemer on ni sodeloval oz. ni bil soudeležen, določen problem.

Raziskovalec naj bi imel ustrezno specializacijo, pri čemer je profesor imel v mislih znanja in vedenja na določenem strokovnem področju, hkrati pa naj bi se razgledoval tudi po sorodnih naravoslovnih in družboslovnih znanstvenih področjih. Povedano drugače, za raziskovanje določenih problemov je treba imeti čim širšo teoretično in strokovno izobrazbo na raziskovalnem področju, kamor se raziskovalec podaja in usmerja. Prav širša razgledanost v svoji stroki je eden pomembnejših dejavnikov, ki kasneje lahko odločajo o večji ali manjši uspešnosti raziskovalca. Namreč širša razgledanost raziskovalcu omogoča, da se ne omeji le na eno gledišče, temveč ima pri raziskovanju odprt širši zorni kot, kjer se znanja iz mejnih ali drugih strokovnih in znanstvenih področij prepletajo in dopolnjujejo. **Prav poznavanje sorodnih torišč in sposobnost za odkrivanje medsebojnih odvisnosti ter povezav sta eni od pomembnih prednosti uspešnega znanstveno-raziskovalnega delavca.** V mnogih primerih je za večji ali manjši uspeh v raziskovalnem delu potrebna tudi sposobnost za timsko delo. Pri tem je v ospredju ustvarjalna komunikacija, koordinacija raziskovalnih nalog in sodelovanje med posameznimi raziskovalci.

»Pri raziskovalcih, ki želijo biti uspešni, mora biti jasno izražena intelektualna vedoželjnost (radovednost) in sposobnost koncentracije, tudi skozi daljše časovno obdobje, pa tudi delovna disciplina. Brez izrazite želje po spoznavanju novega, neznanega in še nepojasnjenega, ki ima svoje korene predvsem v notranji in manj v zunanji motivaciji, ne bo večjih raziskovalnih uspehov oz. dosežkov«, je govoril Pediček. Časovno daljša sposobnost osredotočanja na določen problem raziskovanja ter sposobnost odklanjanja »šumov«, še zlasti, kadar se pojavi moteči »človeški faktor«, je prav tako eden pogojnih dejavnikov raziskovalčevega uspešnega dela. Raziskovalec, ki je predan svojemu delu največkrat pozabi na dimenzijo časa, ker ga raziskovanje prevzame, »vsrka vase« in celostno zaobjame njegovo osebnost.

Pediček je nadalje govoril, da mora biti raziskovalec pripravljen na vsakršno odpoved. V bistvu naj bi bilo vse podrejeno raziskovanju, pri tem pa ni dovolj, da je v raziskovanje vključena le intelektualna komponenta oz. kognitivna funkcija raziskovalca. Uspeh bo večji, če pri tem sodelujejo tudi emocionalna, duševna in duhovna komponenta. Naslednja raziskovalčeva lastnost, ki jo ne moremo pogrešati, je ustvarjalnost. Tej je bil prof. Pediček predan v celoti. V zapiskih preberemo: »To je v bistvu srčika posameznih raziskovalčevih lastnosti. Brez ustvarjalnosti in predvsem ustvarjalnega mišljenja ni mogoče pričakovati ustreznih rezultatov celotnega raziskovalnega dela. Poleg tega pa ne more biti dobrega raziskovalnega dela brez določene kritičnosti. Kritičnost je pri vsakem raziskovanju nepogrešljiva. Če raziskovalec le-te nima dovolj razvite, jo mora razviti oz. si jo mora pridobiti.«²⁵

Sleherni raziskovalec naj bi imel posebej dobro razvit čut odgovornosti. Za vse postopke in dejanja, ki so povezani z raziskovalnim delom oz. s procesom raziskovanja, mora prevzeti osebno odgovornost. Pri tem pa se mora v kateri koli fazi raziskovanja izogibati nepotrebnim nesporazumom, prilaščanju tujih raziskovalnih dosežkov, neresnicam in neposrednim žalitvam ali razvrednotenju dosežkov raziskovalnega dela drugih raziskovalcev. Posebej spoštovana in čislana lastnost, ki jo prof. Pediček nadvse cenil, je moralna odgovornost raziskovalca. Ta mora biti pri raziskovalcu še posebej jasno izražena. Med posamezne lastnosti raziskovalca spada tudi ljubezen do svobode mišljenja in strast do resnice za vsako ceno. Raziskovalec mora slediti le tisti resnici, ki se mu odkriva in kakor se mu odkriva. Vsako spreminjanje ali prirojanje rezultatov, ki razkrivajo

drugačno sliko od pričakovane, je povsem nesprejemljivo – je neetično in nemoralno. Lažno prikazovanje rezultatov, ki se razkrije takoj ali pa šele čez čas, največkrat pomeni konec raziskovalnega dela posameznika in pogosto tudi konec raziskovalčeve kariere.

Tudi resnicoljubnost je zelo cenjena (vsaj bila je) obče človeška lastnost, pri raziskovalcu pa ni dovolj, da je le deklarativno izražena, marveč mora biti visoko na prvem mestu. To predvsem v času, ko raziskovalec piše zaključno raziskovalno poročilo in ko se objavijo rezultati raziskave. Sicer pa, kot je govoril Pediček, na raziskovalčevi poti je vsaka dobljena resnica relativna, saj absolutne resnice ni. Znanost pa se le približa resnici.

■ Pedičkove etape v znanstvenem raziskovanju

Dr. Pediček je ob širših razmislekih in spoznanjih iz drugih znanstvenih področij med prvimi na Visoki šoli za telesno kulturo postavil strukturo znanstvenega raziskovanja oz. posamezne etape v razvoju znanstvene misli, ki naj bi se na posameznih stopnjah ali etapah udeležale v raziskovalnih projektih. Posamezni metodologi so zagovarjali različne pristope, **Pediček pa je svoje zamisli, ki so izhajale iz širših antropoloških gledišč, razgrnil pred nas študente. O tem je govoril tudi na posvetu teoretikov telesne kulture v Podvinu.**²⁶

Zaradi zanimivosti in izvirnosti si povsem na kratko oglejmo, kako je profesor snoval posamezne etape v znanstvenem raziskovanju. Govoril je: »Najprej je treba postaviti problem in delovne hipoteze. Pri postavljanju problema raziskovanja morajo biti izpolnjeni določeni pogoji. Za občutenje in izbiro problema je potrebno določeno strokovno znanje oz. strokovna izpopolnjenost na izbranem področju. Nekateri probleme zaznavajo lažje in hitreje zaradi svoje lucidnosti (bistrosti oz. jasnosti), drugi pa ostajajo togi. Prvi razsipavajo s problemi, drugi pa ostanejo samo pri enem problemu.«

Pri iskanju problemov mora raziskovalca vedno spremljati dvom o starih rešitvah in, kot je govoril Pediček, v vse je treba podvomiti. Spodbude za odkrivanje problemov bo raziskovalec našel v kritičnem in bogatem branju literature. Vendar pa ne le ozko strokovne, marveč tudi literature iz stroki sorodnih področij. Sem se gajo koreni Pedičkove antropološke obravnave posa-

²⁵H. Berčič, Zapiski predavanj pri predmetu Osnove znanstvenoraziskovalnega dela v študijskem letu 1965/66.

²⁶F. Pediček, Zapis o posvetu teoretikov telesne kulture, *Telesna kultura*, 1963, 15, 2, str. 44.

F. Pediček, Še enkrat: Podvinski problemi, *Telesna kultura*, 1963, 15, 3, str. 87.

meznih problemov. In prav v tem se je cenjeni profesor razlikoval od ozkih strokovnih pogledov in raziskovanj, ki so se takrat začeli pojavljati na Visoki šoli za telesno kulturo. Nastavki morajo biti široko prepleteni s spoznanji filozofije, psihologije, pedagogike, sociologije, etike in še drugih področij. Na ta način se ustvarjajo tudi večje možnosti za tesnejše povezovanje z drugimi znanstvenimi torišči, hkrati pa človek zori v široko razgledanega raziskovalca. Pri tem sta običajno zaznavni dve poti, ena prihaja iz teorije in druga vodi iz prakse. Vsaka od teh je mogoča, vendar pa ima vsaka svoje dobre in slabe strani. Zato se za pravo znanstveno delo terja dialektično povezovanje obeh poti.

Pediček je pri iskanju problema oz. problemov opozoril tudi na to, da ima njegova postavitev več notranje skritih stopenj, med katerimi je omenjal naslednje: »Začudenje problema, prva formulacija problema, ugotovitev vzporednih problemov in podproblemov, identifikacija problema, selekcija problema preko primerjanja s sorodnimi problemi, definicija problema, ovrednotenje (evalvacija) problema, postavitev terminologije in na koncu postavitev delovne hipoteze. Z delovno hipotezo si raziskovalec ustvari 'optičen' pripomoček s katerim gleda, kako in v katero smer bo iskal odgovore na postavljena vprašanja.«²⁷

V drugi fazi raziskovanja je Pediček opozoril na raziskovalno branje in vrednotenje prejšnjih raziskav o izbranem problemu. To je v bistvu najtežja faza raziskovanja in terja delo, ki je osnovano na določenem sistemu in se odvija po določenem načrtu. S širokim bibliografskim izborom in tudi s pregledom ustreznih, čim bolj svežih monografij se doseže ustrezna širina in nabor znanj za nadaljevanje raziskovalčevega dela. V naslednji fazi raziskovanja naj se raziskovalec posveti določitvi oz. izboru raziskovalnih postopkov. To je stopnja, na kateri je treba določiti red obravnave, formo in cilj ali cilje raziskave ter oblikovati delovni naslov. Izbrano snov je treba razdeliti na poglavja in podpoglavja, kar pomeni, da se je raziskovalec potem, ko se je poglobil v delo oz. problem, prebil do kazala.

Faza ali stopnja določitve raziskovalne metode oz. metod je ena naslednjih faz v raziskovalnem delu. Pokončen mislec je v tem segmentu govoril o deskriptivni, zgodovinski in eksperimentalni metodi. Vsako od teh je posebej opisal in zanje navedel primere. Skladno z navedenim naj bi potem izbrali poti in načine za zbiranje potrebnih podatkov. V naslednjih fazah naj bi raz-

skovalec uredil raziskovalno gradivo, izvedel raziskavo in pripravil raziskovalno poročilo.

Ob snovanju celotne strukture raziskovanja je Pediček opozoril na dejstvo, da obstaja pomembna razlika med raziskovalnim delom in znanstveno-raziskovalnim delom. Če so v raziskovalne postopke vključene določene meritve, to še ne pomeni, da je to znanstveno-raziskovalno delo. To je šele raziskovalno delo. Če pa lahko nekaj v tem delu posplošimo in dvignemo na raven zakonitosti ter to verificirajo oz. potrdijo tudi drugi, potem lahko govorimo o znanstveno-raziskovalnem dosežku in o prispevku k ustrezni znanosti. **Znanost pa je »mozganje« in ne izgubljanje v posameznih tehnikah, je dodal na koncu.**

Kritičnemu bralcu se ob razgrnitvi zamisli in predlogov dr. Pedička o naravi, toku in smereh znanstveno-raziskovalnega dela na takratni Visoki šoli za telesno kulturo in tudi kasnejši Fakulteti za šport samo po sebi zastavlja vprašanje, v katero smer so šle številne raziskave, na osnovi katerih so (smo) mnogi učitelji na navedi instituciji magistrirali in doktorirali ter nadaljevali svojo akademsko rast in zorenje. **Če bi cenjeni profesor ostal na fakulteti, bi verjetno marsikatera študija, magistririj ali doktorat potekali drugače, predvsem pa bolj skladno s širšimi antropološkimi razgledi in pogledi.**

■ Zaključek

Prof. Pediček je bil velik ustvarjalni um, ki je na vmesni življenjski postaji na Visoki šoli za telesno kulturo ne le služboval in kot univerzitetni učitelj predaval mnogim generacijam študentov, marveč je veliko prispeval k širši, antropološki obravnavi telesne kulture oz. ožjih področij telesne vzgoje, športa in športne rekreacije ter k razvoju navedene institucije nasploh. Veliko svojega znanja je namenil izgradnji temeljev za raziskovalno oz. znanstveno-raziskovalno delo na področju takratne telesne kulture oz. današnjega športa. Kot pedagog in mislec je na navedeni instituciji pustil neizbrisno sled. S svojim prihodom je študiju tega področja dodal nove in širše dimenzije, ki so izhajale iz globljih spoznanj antropologije, filozofije, pedagogike, psihologije in etike. Svojo zakladnico znanj je uspešno povezoval s posameznimi torišči športa, s telesno vzgojo, vrhunskim športom in športno rekreacijo. Študentom je tako odpiral širše razglede na področje telesne kulture in veliko prispeval k temu, da so kot diplomanti in strokovnjaki odhajali v življenje obogateni z znanji za boljše in uspešnejše vodenje pedagoškega oz. an-

²⁷H. Berčič, Zapiski predavanj pri predmetu Osnove znanstvenoraziskovalnega dela v študijskem letu 1965/66.

dragoškega procesa v neposredni praksi. S tem pa je posredno pomembno prispeval tudi k dvigu športne kulture Slovencev.

Vedno je imel pred seboj človeka in njegovo nedeljivo ter celovito biopsihosocialno in duhovno naravo ne glede na to, ali je šlo za otroka, mladostnika ali zrelo osebo. Prof. Pediček je veliko prispeval k razvoju znanstvene misli na področju telesne kulture oz. športa in posebej zato pripravil in podrobneje razdelal strukturo raziskovalnega oz. znanstveno-raziskovalnega dela. Ker je bil tudi sam raziskovalec, je zaradi pomembnosti razgrnil in opredelil tudi sposobnosti in lastnosti, ki naj jih ima uspešen raziskovalec. Pri tem pa je ves čas sledil svoji temeljni antropološki usmeritvi. S svojim predavateljskim delom in kasneje s pisnimi deli je nasproti ozki strokovni obravnavi posameznih torišč športa (biomehanicizma) postavljal široko polje antropološke obravnave, kjer so bila v ospredju spoznanja s področij filozofije, pedagogike, psihologije, sociologije in etike športa. Zaradi drugačnih pogledov in nesprijemljiv stališč v razvoju institucije ter akademskem zorenju učiteljev takratne Visoke šole je prišlo do »trka« in prof. Pediček je odšel na Pedagoški inštitut. Iz celotne zgradbe takratne Visoke šole za telesno kulturo in današnje fakultete so bili vzeti pomembni gradniki, kar je profesor obžaloval, hkrati pa je v »Sklepu neke pravde« pomiril sebe in prizadete učitelje ter tudi pri tem pokazal svojo pokončno in humano držo.

■ Literatura in viri

1. Berčič, H. (2010). Dr. Franc Pediček in njegov prispevek k bogatenju športa, športne vzgoje in športne kulture Slovencev. (21–25). V Kovač,

- M., Plavčak, M. (ur.). *Zbornik 23. mednarodnega posveta športnih pedagogov Slovenije*. Ljubljana: Zveza športnih pedagogov Slovenije.
2. Berčič, H. (2010). Nekateri strokovni in znanstveni zamisli prof. dr. Franca Pedička so v športu aktualne še danes. *Šport*, 58, (3–4), 10–15.
3. Pavlin, T. (2010). *Zbornik Fakultete za šport, Univerze v Ljubljani 1960–2010*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
4. Pediček, F., (1962). Razmišljanje o prvi letni skupščini Visoke šole za telesno kulturo. *Telesna kultura*, 14 (10-12), 12–15.
5. Pediček, F., (1963). Protislovja in deviacije v teoriji in praksi naše telesne kulture. *Telesna kultura*, 15(2), 60–63.
6. Pediček, F., (1963). Zapis o posvetu teoretikov telesne kulture. *Telesna kultura*, 15(2), 44–46.
7. Pediček, F., (1963). Še enkrat: Podvinski problemi. *Telesna kultura*, 15(3), 87–88.
8. Pediček, F., (1970). *Pogledi na telesno vzgojo, šport in rekreacijo – I., II., III.: Pedagoški, psihološki in filozofski vidiki*. Ljubljana: Mladinska knjiga
9. Pediček, F., (1992). Sklep neke pravde. *Šport*, 40 (1-2), 43–45.
10. Pediček, F., (1998). *Ob prenovi šole. : Kritični pedagoški pogledi*. Ljubljana: Jutro.
11. Pediček, F. (2007). *Moja hoja za pedagogiko*. Radovljica: Didakta.
12. Kristan, S. (2008). In memoriam. Prof. dr. Franc Pediček. *Šport*, 56 (3-4), 69–70.
13. Zapiski predavanj pri predmetu »Obča psihologija« v študijskem letu 1962/63.
14. Zapiski predavanj pri predmetu »Pedagogika« v študijskem letu 1963/64.
15. Zapiski predavanj pri predmetu »Mladinska psihologija« v študijskem letu 1963/64.
16. Zapiski predavanj pri predmetu »Psihologija športa« v študijskem letu 1964/65.
17. Zapiski predavanj pri predmetu »Osnove znanstveno-raziskovalnega dela« v študijskem letu 1965/66.

dr. Herman Berčič, izr. prof. v pokoju
Zaslužni profesor Kineziološke fakultete v Zagrebu
herman.bercic@gmail.com